

ERICH FROMM (1900. – 1980.)

SADRŽAJ

1. ŽIVOT I DJELA

1. ŽIVOT I DJELA

Kad je jednom bio upitan da objasni tko je on, Fromm je odgovorio da je zapravo »ateistički mistik, socijalist, komunist, psihoanalitičar, ali i neortodoksni pristaša Freudove filozofije«.

Fromm potječe iz ortodoksne židovske obitelji. Iskustvo prvog svjetskog rata ostavilo je u njemu traga. U svojoj intelektualnoj autobiografiji *Beyond the Chains of Illusions* najavio je svoj misaoni interes. Studirao je sociologiju, psihologiju i filozofiju (kod Jaspersa, H. Rickerta i A. Webera u Heidelbergu - kod posljednjeg je doktorirao s radnjom *O židovskom zakonu*). Posebno se zanimao za spise S. Freuda i M. Webera.

1925. počinje studij psihoanalize u Münchenu i Berlinu. Tako je na poticaj Horkheimera u Frankfurtu osnovao psihoanalitički institut u okviru »Instituta za socijalna istraživanja«. Nakon emigracije pokušava na sociološkoj pozadini revidirati i Freudovu teoriju nagona. To je dovelo do odvajanja od spomenutog Instituta. Fromm se misaono, a još više terminološki, sasvim osamostalio. U to vrijeme nastaje i njegovo poznato djelo *Escape from Freedom* u kojem je primjetljiv obrat od psihoanalize k sociologiji i posebno teoriji karaktera.

U djelu *Man for Himself* Fromm nastoji spojiti svoje socijalno-antropološke uvide i teoriju karaktera s etičkim pitanjima. Nakon drugog svjetskog rata Fromm se sve više okreće kritici američkog društva. U djelu *The Sane Society* opisuje čovjekove naravne težnje za smislom i ukazuje na njihovo bolesno zadovoljavanje unutar nekog bolesnog društva. Izlaz vidi samo u nekom »komunitarnom socijalizmu« koji se oslanja na humanističke predstave vrijednosti i radikalno demokratsko društvo.

Sa svojom se drugom ženom seli u Meksiko i nakon njezine smrti preuzima uz predavanja u New Yorku i predavanja u Mexico Cityju gdje je osnovao i psihoanalitički institut. Kada je 1968. doživio srčani udar povlači se u Švicarsku gdje se posebno dao na proučavanje ljudske agresivnosti. Rezultate je svoga istraživanja na tom području objavio u knjizi *The Anatomy of Human Destructiveness* (1973). 1976. objavljuje djelo *To Have or to Be* u kojem poduzima idealno tipičko istraživanje teorije karaktera u skupini produktivnih i neproduktivnih orijentacija na modelu dva posljednja alternativna određenja ljudske egzistencije: imati ili biti. Čovjek se, naime, mora odlučiti između toga dvoga.

Pozivajući se na Novi zavjet i na Meistera Eckharta, Fromm želi oživjeti »humanističku religioznost« koja bi mogla spriječiti samorazaranje čovjeka u totalnoj tehničkoj civilizaciji. Profit i moć trebaju biti zamijenjeni s biti, dijeliti i shvatiti.